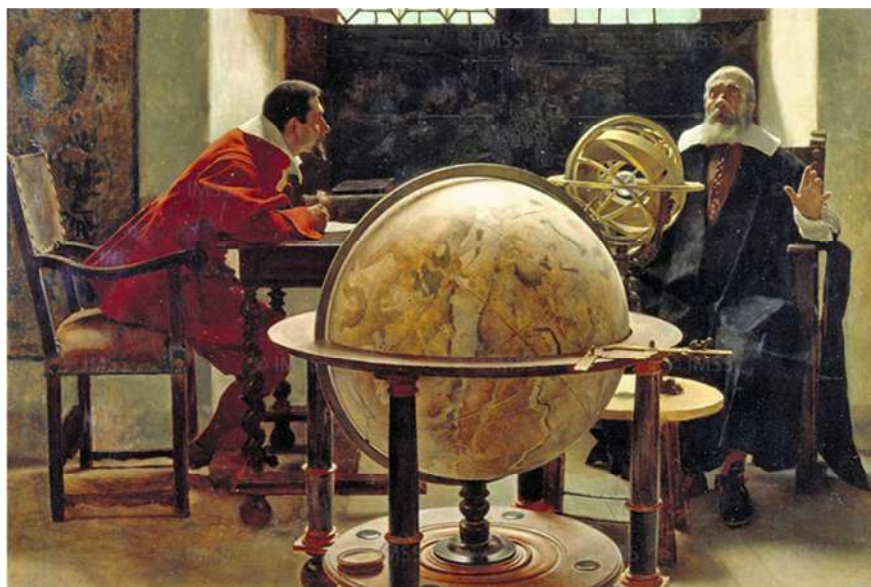

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Збірник наукових праць
(За матеріалами X Всеукраїнської науково-
теоретичної конференції
від 15 травня 2025 року)

Житомир – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Кафедра філософії та політології

**ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. І. ПИРОГОВА**

Кафедра філософії та суспільних наук

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
*Кафедра філософії***

**ІНСТИТУТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ АКАДЕМІЇ «ІГНАТІАНУМ»
(м. Краків, Республіка Польща)**

Кафедра філософії культури та релігієзнавства

**ЖИТОМИРСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ**

СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ

Житомирське відділення

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ

Житомирське відділення

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**

*Збірник наукових праць
(За матеріалами X Всеукраїнської
науково-теоретичної конференції
від 15 травня 2025 року)*

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка,
протокол № 11 від 30 травня 2025 р.*

Редакційна колегія:

Кобетяк А. Р., доктор політичних наук, доцент;
Ковтун Н. М., доктор філософських наук, професор;
Козловець М. А., доктор філософських наук, професор;
Соколовський О. Л., доктор філософських наук, професор;
Горохова Л. В., кандидат філософських наук, доцент;
Заглада В. М., кандидат філософських наук, доцент.

Рецензенти:

Предко Олена, доктор філософських наук, професор, професор кафедри релігієзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Сидорук Тетяна, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія»;
Вітюк Ірина, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри журналістики та філософських студій Державного університету «Житомирська політехніка».

А 43 Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики
сьогодення: зб. наук. праць / за ред. А. Р. Кобетяка та ін. Житомир :
Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2025. 192 с.

У збірнику вміщено статті та тези доповідей учасників Х Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Актуальні проблеми філософії і науки: виклики сьогодення». У матеріалах авторів акцентовано увагу на фундаментальних проблемах сучасної філософії та науки, екзистенційних викликах для буттєвості людини в умовах війни, проблемах релігійних трансформацій і безпеки у сфері релігійних відносин в Україні та на міжнародній арені, аналітиці суспільно-політичних процесів в умовах глобальних і регіональних конфліктів, актуальних соціогуманітарних проблемах сучасності, проблемах освітньої і виховної діяльності в ситуації соціальної невизначеності, на гуманітарних аспектах розвитку культури.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, студентам, усім зацікавленим філософськими дослідженнями проблем сучасної цивілізації.

ЗМІСТ

1. ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКА КЛАСИКА: РЕЦЕПЦІЙ ТА СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Козловець М.

Масова некомпетентність як соціальне явище..... 9-13

Білик Я.

Парадокси філософії Альберта Камю..... 13-14

Гольд О., Васалатій М.

Філософські аспекти мультикультуралізму у збереженні культурної спадщини в сучасній Україні..... 15-17

Вітюк І.

Есхатологічні ідеї в античній філософії..... 17-19

Макаров З.

Чи був у філософії акціологічний поворот?..... 20-22

Ярунчик А.

Філософсько-логічні настанови Петра Лодія..... 22-24

Кузнєцов В.

Мережевий суб'єкт як соціальна істота..... 25-26

Ратушняк І.

Відображення морально-етичних особливостей українського суспільства початку ХХ ст. у спогадах Модеста Левицького «Казенні діти»..... 26-28

Амма А.

Природа інформаційного суспільства в інтерпритації Елвіна Тофлера..... 28-29

Янішевський О.

Тероризм як відхід від істинного імаму: герменевтичний аналіз імперативу любові до ближнього в ісламі..... 29-32

Сятиня В.

Феномен французького Просвітництва..... 32-34

2. ЛЮДСЬКЕ БУТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНЗИТИВНОСТІ. ВИПРОБУВАННЯ ВІЙНОЮ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Панчук І.

Цивілізаційний вибір: специфіка українських реалій..... 35-36

Утюж І.

Суспільство втоми: нові смисли існування людини в умовах соціальної сингулярності..... 37-38

Кобетяк А., Лук'янюк А.	
Євроінтеграційні процеси в Україні: стан, тенденції, перспективи.....	38-40
Трухманова С., Федорченко М.	
Пияцтво як соціальна проблема у повоєнний час (20-ті роки ХХ ст.).....	40-43
Огороднійчук Ю.	
Феномен відчуження в умовах глобалізації.....	44-47
Чаплінський Р.	
Людина у віртуальному просторі.....	47-48

3. АНАЛІТИКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Требін М.	
Міжнародні конфлікти та їх врегулювання.....	49-51
Кобетяк А., Горецький А.	
Вплив дезінформації на результати виборів у демократичних країнах.....	51-54
Ковтун Н., Красільнікова А.	
Феномен воєнного мародерства у контексті культурно-цивілізаційної деградації.....	54-56
Кобетяк А., Хорунжий О.	
Постправда і технології як загроза демократії: трансформації політики в епоху постіндустріалізму.....	56-57
Кобетяк А., Попадейкін Д.	
Політичне життя та реклама в Ієтернеті.....	58-60
Кобетяк А., Рокитенець.	
Меми, ТікТок і політика: як працює нова мова політичної комунікації.....	60-62
Заглада В.	
Розвиток «інформаціональної» економіки у контексті забезпечення економічних і соціально-політичних потреб суспільства.....	62-66
Невинна Г., Боярин О.	
Економічні відносини Великої Британії та України: виклики в умовах російсько-української війни.....	66-68
Горохова Л., Корнійчук Н.	
Миротворча діяльність ООН в Україні.....	68-71
Заглада В., Грабчук А.	
Реакція міжнародних організацій на окупацію Криму та війну на сході України у 2014 році.....	71-74
Павлов В.	
Майбутнє у світлі викликів сьогодення.....	74-76
Заглада В., Рябчук В.	
Історико-культурні та ідеологічні фактори впливу на зовнішню політику України.....	76-78

Заглада В., Токарчук М.

Вплив реформи децентралізації на суспільно-політичний устрій України..... 78-80

Бобело В.

Демократичний транзит в Україні: проблеми і виклики сучасності..... 80-82

Дрозд Б.

Трансформація суспільної думки в Україні в умовах російсько-української війни..... 83-85

Горбунов Р.

Інструментарій міжнародного права та політичного врегулювання у подоланні глобальних і локальних конфліктів..... 85-88

Дроботько Т.

Справедливість і право: філософський аналіз механізмів врегулювання міжнародних конфліктів..... 88-90

Назарчук Л.

Публічне управління цивільним захистом на територіальному рівні..... 91-94

4. РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ. ЕТНОРЕЛІГІЙНА ТА ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА СИТУАЦІЯ І ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ТА ЄС

Соколовський О.

Інституційне становлення та сакральна інфраструктура Римокатолицької церкви в Житомирському регіоні..... 95-98

Кобетяк А.

Політичні детермінанти релігійної толерантності в Україні..... 98-101

Ставрояні С.

Проблема самоідентифікації людини в сучасному світі: релігійний аспект..... 101-103

Шамсутдинова-Лебедюк Т.

Релігія як інструмент національної ідентичності в посткомуністичній Європі: між спадщиною та політикою..... 104-106

Дятлов В.

Досвід охорони та популяризації Гнилецьких печер як унікальної релігійної пам'ятки київських околиць за радянської доби..... 106-108

Шпакович В.

Вплив соціальних викликів на антропологічний дискурс православ'я..... 108-111

Заєць Д.

Релігійна свідомість в епоху глобальних викликів..... 112-114

Кошелевський В.

Релігійні конфлікти в соціокультурному просторі..... 114-116

Мошковський М.

Етнонаціональна сфера сучасної України: політико-правовий вимір..... 117-121

Ситайло Ю.

Православ'я і Візантизм: спадкоємність, трансформація, суперечності... 121-124

Білоцький Ф.

Релігійна мотивація полігамії в ісламі..... 124-128

Зубкова М.

Роль протестантизму в освітньому і культурному житті України..... 128-131

Маркевич В.

Паломництво в часи війни як форма екзистенційного пошуку: між страхом і трансценденцією..... 131-134

Палій В.

Роль Інтернету в релігійній комунікації католицьких церков в Україні... 134-136

5. АКТУАЛЬНІ СОЦІОГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ: ОСВІТА, КУЛЬТУРА ТА ГУМАНІТАРНА БЕЗПЕКА

Вергелес К., Куліш П., Беднарчик Т., Калач Д.

Сучасна філософія освіти: виклики та перспективи..... 137-141

Ковтун Н.

Свобода наукового пізнання як соціогуманітарна проблема сучасності.. 141-142

Довгань А.

Моралістика як засіб переконування в навчально-освітньому процесі.... 143-145

Кобетяк А., Войцехівська К.

Парадокс прогресу: розвиток науки і щастя людини..... 145-146

Козловець М., Олійник Р.

Субкультура квадроберів: сутність і форми прояву..... 147-149

Кобетяк А, Зінченко Є.

Жінки на ринку праці: український аспект та європейський досвід..... 150-155

Романюк Р., Соколовська М.

Біотичне різноманіття Житомирського обласного краєзнавчого музею... 155-158

Кукуре С.

Світоглядні аспекти патріотичного виховання латвійської молоді: виклики сьогодення..... 158-159

Мельничук М., Усік В.

Електронний спорт (кіберспорт): індустрія метамодерну..... 159-162

Апанащенко В.

Ціннісні орієнтири журналістської освіти в умовах війни: біблійна етика як основа виховної діяльності..... 162-164

Клименко А.

Інститут сім'ї в Україні: футурологічний проноз..... 164-167

Кочетов Л.

Трансформація морально-правової культури в контексті глобалізаційних процесів..... 168-170

Поліщук Д.

Запровадження безумовного базового доходу в Україні у контексті соціогуманітарних проблем сучасності..... 170-172

**КРУГЛИЙ СТІЛ:
РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У НАЦІОНАЛЬНІЙ
ТА МІЖНАРОДНІЙ БЗПЕЦІ**

Бокоч В.

Трансформація державно-конфесійних відносин та виклики духовної безпеки в умовах російсько-української війни..... 173-175

Красота І.

Релігійний фактор у забезпеченні національної безпеки України: виклики та протидія..... 176-179

Максимчук О.

Релігійна ідентичність українців в умовах повномасштабної війни: соціологічний аналіз..... 179-182

Дорош А.

Вплив державних інститутів на формування незалежної церкви в Україні..... 183-185

Кобетяк Т.

Єдина Помісна церква як гарант духовної єдності та національної безпеки України..... 186-188

Шевчук А.

Постправда як засіб політичної маніпуляції в умовах інформаційної війни: український контекст 188-190

Тетяна Шамсутдинова-Лебедюк,
кандидат філософських наук, професор кафедри філософії,
Рівненський державний гуманітарний університет

РЕЛІГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОСТКОМУНІСТИЧНІЙ ЄВРОПІ: МІЖ СПАДЩИНОЮ ТА ПОЛІТИКОЮ

Нова геополітична та культурна конфігурація в Європі (і в усьому світі) виникла внаслідок краху комуністичних режимів у 1989 році. Це спонукає до наукових досліджень взаємозв'язку між церквою та державою, а також між релігією та національною ідентичністю у контексті посткомуністичної Європи, враховуючи придушення релігії та релігійних інституцій та інтенсивну секуляризацію суспільства, а також відродження релігії та релігійних інституцій у суспільному та політичному житті.

У пізньому модерні релігія стає особливо важливою для національної ідентичності як межа, допомагаючи (пере)визначити націю та відмежуватися від внутрішніх та зовнішніх «інших», а також закріпити націю у старих устоях. З огляду на це, релігія також набуває специфічної форми та значення в Центрально-Східній та Південно-Східній Європі після 1989 року, оскільки вона стає символом політичного переходу та мобілізується різними політичними силами як засіб об'єднання чи диференціації між націями та країнами.

Необхідно зауважити, що релігія може діяти в будь-якому напрямку: як елемент, який робить націю відкритою для інших груп, на основі релігійної спільності або на основі поваги до нашої спільної людяності, універсальної солідарності та миру. Водночас релігія може використовуватися виключним чином як маркер для диференціації та виключення меншин та мігрантів усередині нації, називаючи їх неможливими для інтеграції через їхні культурні та релігійні відмінності.

Відносини між державою та церквою розглядаються по-різному в кожній з основних традицій християнства – зокрема, в православ'ї, римо-католицизмі та протестантизмі – але такі відмінності не є абсолютними [3, с. 242]. У Європі і, особливо, в Центрально-Східній та Південно-Східній Європі, церкви були організовані як національні утворення в рамках процесів формування нації, особливо під час розпаду Османської імперії. Етнічний чинник у регіоні тісно переплітався із православною релігією. Хоча спочатку православні церкви ставилися до націоналізму з підозрою, сприймаючи його як загрозу традиційному християнському порядку. Однак, з розпадом Османської імперії та утворенням нових національних держав (Греція, Болгарія, Сербія, Румунія),

релігійні установи були трансформовані для обслуговування національних цілей. Це супроводжувалося створенням автокефальних церков із національною ідентичністю, що йшло врозріз із традиційною православною еклезіологією [1, с. 112]. Впровадження національних мов у літургію та посилення зв'язків між церквою і державою лише закріпили цей союз. Варто зазначити, що у цьому регіональному контексті відносини між церквою та державою ніколи не відповідали принципу «вільної церкви у вільній державі», як це сталося в Західній Європі з конкордатами, що регулювали відносини між католицькою церквою та сучасними національними державами.

Якщо 1990-ті роки характеризувалися певною ейфорією після 1989 року та відновленням зв'язку Західної та Східної Європи, то нове століття розпочалося з глибоких геополітичних, культурних та екзистенційних криз для Європи та Заходу. З одного боку, «східне розширення» Європейського Союзу та повне воз'єднання Європи виявилось складнішим, ніж це спочатку передбачалося. З іншого боку, виникло питання щодо ефективної інтеграції постміграційних меншин у європейських країнах. Іслам рішуче виявився новою «цивілізаційною» лінією в Європі [2, с. 38]. Ісламофобія та націоналістична риторика зросли, навіть якщо опитування громадської думки показують, що люди в регіоні не особливо прив'язані до релігії.

Отже, релігія в Центральній-Східній та Південно-Східній Європі відіграє складну та багатогранну роль у процесах формування національної ідентичності. Після краху комуністичних режимів вона стала не лише засобом культурного відродження, а й інструментом політичної мобілізації. В умовах зростання націоналізму та геополітичних викликів релігія все частіше використовується для відокремлення «своїх» від «інших», як всередині нації, так і за її межами. При цьому церква і держава залишаються в тісному симбіозі, часто продовжуючи практики, що сформувалися ще за комуністичних режимів. Такий підхід до релігії як до маркера національної приналежності вимагає глибшого переосмислення її місця в сучасному європейському суспільстві, особливо в контексті плюралізму, прав меншин та інтеграції.

Література

1. Шамсутдинова-Лебедюк Т. Релігійна свобода та стратегії інклюзивних суспільних просторів в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: зб. наук. праць / за ред. А. Р. Кобетяка та ін. Житомир : Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2024. С. 112-114.*

2. Шамсутдинова-Лебедюк Т.Н. Християнсько-ісламські відносини в контексті європейських цінностей. *Матеріали міжнародної наукової*

конференції «Україна та цінності Європи: культура, політика, освіта». Острого, 2020. С. 38-43

3. Hilton Saggau, E. (2024). Nationalisation of the Sacred: Orthodox historiography, memory, and politics in Montenegro (p. 242). Peter Lang International Academic Publishers.

Владислав Дятлов,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДОСВІД ОХОРОНИ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ГНИЛЕЦЬКИХ ПЕЧЕР ЯК УНІКАЛЬНОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ПАМ'ЯТКИ КИЇВСЬКИХ ОКОЛИЦЬ ЗА РАДЯНСЬКОЇ ДОБИ

У 1835 р. ректор Київської духовної академії архімандрит Інокентій (Борисов) відкрив для відвідування занедбані печери, розташовані в південній околиці Києва та пов'язані, за переказом, із періодичним усамітненням в другій половині XI ст. св. Феодосія Печерського – одного з засновників Києво-Печерської лаври. Неподалік печер знаходилися рештки мурованого храму («церковище») Гнилецького монастиря, згадуваного в актах XVI–XVIII ст. як запусітого внаслідок розорень Києва XIII–XV ст. Сучасники отця Інокентія, професор КДА І. Максимович і ректор Київського університету М. Максимович популяризували Гнилецькі печери історико-краєзнавчими публікаціями. Цими авторами (1840) та їх колегою П. Лашкарьовим (1899) було покроково розроблено гіпотезу про статус Гнилецького монастиря як скиту (філії) лаври та його еволюцію за лаврським «сценарієм»: від печерного поселення ченців-відлюдників – до наземної обителі з мурованою церквою. Головна цінність Гнилецьких печер, на думку ректора КДА з одностудцями, полягала в тому, що, на відміну від Лаврських печер, значно переоздоблених за доби бароко, пам'ятка в урочищі «Церковщина» (топонім пішов від «церковища», витіснивши в XIX ст. попередню назву «Гнилець») зберегла оригінальний аскетичний вигляд і наочно ілюструє початкову історію лаври – найбільш відвідуваної з релігійних святинь України [1, с. 174].

Ідея експонування Гнилецьких печер вписувалася у контекст розпочатих в XIX ст. археологічних досліджень пам'яток київського зодчества X–XIII ст. [2].

На початку XX ст. біля печер функціонував оновлений монастир «Скит Пречистої». Він віднайшов раніше невідомі ділянки підземель, розчистив, частково укріпив та доповнив існуючі підземні споруди новими, об'єднав більшість печер у триповерховий лабіринт завдовжки близько 400 м (що можна

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**

Збірник матеріалів
X Всеукраїнської науково-теоретичної конференції
(15 травня 2025 року, м. Житомир)

Відповідальний за випуск: доктор політичних наук, доцент
Андрій Кобетяк

Технічний редактор та комп'ютерна верстка:
лаборант кафедри філософії та політології
Софія Тишкевич

Надруковано з оригінал-макетів авторів

Друк та палітурні роботи ФОП О. О. Євенок
м. Житомир, вул. Мала Бердичівська, 17А
Тел. 063 101 22 33, E-mail: printinzt@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції України
серія ДК № 3544 від 05.08.2009 р.

Підписано до друку 30.05.2025 р.
Формат 60х84/16. Ум. друк. арк.10.5. Папір офсетний.
Наклад 100. Зам. № 315.